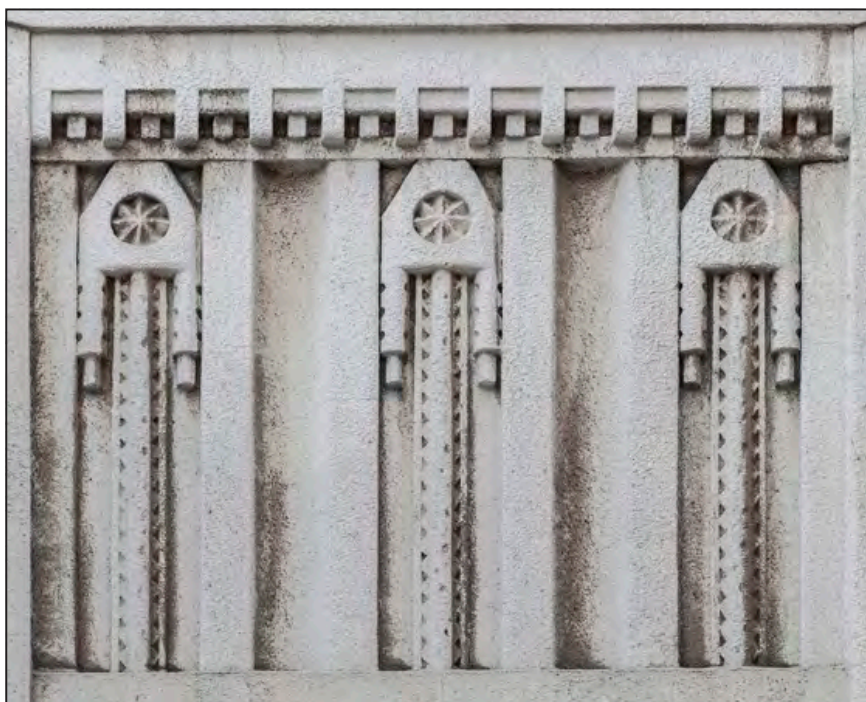

SÉTÁLUNK, SÉTÁLUNK

Szecesszió: vágyódás az elvágyódásra

szöveg: Horváth Júlia Borbála, fotó: Baric Imre

hír: A dualizmus korában mintegy másfél millió ember vándorolt ki Magyarországról, nagy részük Amerikába és Ausztriába. Később további félmillióan indultak útnak, de nagy részük visszatért. A kivándorlást nem ellensúlyozta a Monarchia területéről bevándorló mintegy háromszázezer ember. A korszak másik népmozgása a városokba (főleg Budapestre) irányult, és a városlakók száma közel a duplájára ugrott. Az állandó elvágyódás a művészetet s a művészeket is jellemezte (A Sulinet nyomán).

Különösen fagyos vasárnap délelőttön, a Nap incselkedve langyosít a mínusz nyolc fokos közérzetben. *Most igazán értékelhetitek a munkámat...* – gondolná, ha tudna olyat, helyette az aktuális sétára vállalkozók értelmelik a tél utolsó jelentős támadását: *Állítólag 2049-ben sokkal kevesebb naptevékenység várható a mostaninál... Vagyis kihűlünk...* A többség elengedi a füle mellett az unásig hallott boulevard-információt, a kevesebbség viszont csatlakozik. *Mi már most is kihűltünk...* Toporognak a csizmasarkak, azzal befejeződik a téma, mert a túravezető megnyugtatja a résztvevőket: – *Nem kell megijedni, házról házra járunk, és elidőzünk a lépcsőházban...*

– *Üdvözlöm a jelenlévőket, ma Újlipótvárosban elég pár saroknyit sétálnunk, és igazi szecessziós európai körutazásban lehet részünk. A magyar szecessziós építészettől a Lechner Ödön nemcsak új stílust hozott meg országunkban, de tanítványi láncolatával iránymutatóvá vált. Követői azonban sokan a magyar mellett a bécsi, a német, vagy épp a francia művészek formavilágát használták fel. Utazzunk együtt! Az első állomás a Visegrádi utca 14. számú ház lesz.*

Kedvtelven indul a társaság, kihívás is a részükre az elkövetkezendő két és fél, három órát a szabadban tölteni, de elvégre azért jöttek. Szörmekabátos nők és férfiak tekintélyes nyaksálba bugyolálódva, mások szélzsekiben indultak útnak; túlélésre ad reményt a bekészített termosz tea. *Én tripla harisnyát húztam...* – mutatja az egyik lányka. A szoknyája rövidebb a kabátjánál, a bundazokni dermedten kunkorodik a vászon tornacipőből. *Ő még bírja...* S dehogy bírja, csak még nem látta be, hogy érdemesebb a fölösleges szenvedést előre kivédeni.

– *Úgy van, a szecesszió kialakulásának filozófiai megközelítése is ismert. Ne feledjük, a húsz-huszonegyedik század fordulóján a terület még külváros, gyár- és üzemépületekkel. De a környéken élő embereknek idővel elegendő lett a gyorsulásból, a versenyzésből, és hát a munkáslázadásokból, s elvágyódtak a kiegyensúlyozott, nyugalmasabb életbe.*

Nem kell ahhoz pihenő-, de munkáskerületben sem lakni... Két ós-sétáló a buli-negyedi kirándulásra szerzett élményeiről mesél, mások a kertszomszédokról, a csúcsforgalomról, a pollenekről, a híradóról és a Holdról, ahol tán nyugalom van; legalább hétvégenként.

– Egyszóval megkezdődött az angyalföldi telkek parcellázása és a kiszolgáló létesítmények építése. Így kialakultak a kereskedelmi főútvonalak mellett először a Visegrádi és a Pannónia utcai bérházak. Külváros lévén a tervezők kedvükre kísérletezhettek. Vágó József és Vágó László, Román Ernő és Román Miklós, Vidor Emil a legjelentősebb nevek; Lechner Ödönt, az Iparművészeti Múzeum tervezőjét túl magyaros irányultsága miatt később mellőzték.

Azt meg hogy csinálták? – érdeklődnek a magyarok, de először Beethoven és Mahler következik mp3 formátumban. A IX. szimfónia hangjai betöltik a lépcsőházat, néhány lakó a liftből kiszállván rácsodálkozik a vasárnapi koncertre. Kis ideig együtt vágyódnak a sétálókkal, azután folytatják a mikro-sütő és a masszázsszék kivoncsolását a liftből.

– A tizenkilencedik század végén az európai művészeti közvélekedés úgy határozott, hogy elég az ókori görög-kultusból. Ott a keleti motívumvilág, itt meg a jó vasbeton, és az új vonulattal megjelentek a növényminták, állatok, a szőv és más, addig nem használt szimbólumok, a szögletességet a lágyabb ívek váltották fel. A szecessziót országonként másként nevezték; mi a bécsit használjuk. Az irányzat egyébként politikailag is értelmezhető, hiszen a liberalizmus megágyazója volt; kivéve nálunk, ahol hivatalosan esztétizáló modernségnek hívták. De haladjunk tovább...

– Eh, mi mindig mindent másképp csinálunk... Keser-büszke legyintéssel értelmeződik a művészettörténeti fejtegetés, s a pontosítás sem marad el: Akkoriban függetlenek is voltunk, meg nem is... Csofalkozó szemek csüggnék a beszélőn, aki a századfordulós lelkesedést, a gazdasági fellendülést, a hirtelen jött, könnyebb életet és a visszanyert nemzetközi rangot említi. A másik tábor az állandó függőséget hozza szóba, amely viszont művészi szabadságot hívott elő a magyarországi stílusereimtőkből.

– Valójában apró dolgok tették elégedetté az embereket. Például az épületekbe központi porszívót szereltek, mindössze a fali elvezetőhöz kellett csatlakoztatni a készüléket; meghatározott napokon délután három és öt óra között. Vagy: minden házhoz kocsist szerződtettek, az alsó szintet rendszerint az istálló, az abrak- és szénatároló, valamint a személyzeti lakások foglalták el. A házakba lifet építettek, legtöbbjükét később az IKV kidobta – a Radnóti 4-6-ban sajnos az eredeti kaput is. Néhol a la-

kók tiltakoztak, és sikerült megmenteniük; például a Tátra utca 12/b-ben.

A vágyódás ekkorra hatalmas méreteket ölt, s a társaság megfogalmazza az általános véleményt: *Mindenütt jó, de legjobb máshol...* A túravezető azonban újabb helyi csemegével áll elő: – *Azt tudják-e, melyik Radnóti Miklós valódi szülőháza? Néhányan ismerik a történetet és rávágják: – A Kádár utcában...* S máris folytatódik a sztori, hogy a hatvanas években nem illett volna átnevezni az utcát, ezért a két sarokkal arrébb fekvő kapta a költő nevét. Mindez nem változtatott azon, hogy Radnótinak erős kötődése volt a kerülethez; nem messze, a Berlińi (Nyugati) téren találkozgatott *Kassák Lajossal*, a *Banán-sziget* nevű bisztróban.

Újabb melegező megálló... Néhányan a napsütötte házfalhoz tapadnak, s tanulmányozzák a szemközti ház díszítőjegyeit.

– *A Balzac utcában több épület található, amely a lehgigadt szecesszió jegyeit viseli. Ezt itt a Román testvérpár tervezte, a kapualjban látható a változás, amely már tisztán az art deco-ra utal. Mivel korábban nem létezett magyar oszloprend, a hazai építészek úgy döntöttek, megalkotják azt is. Talapzat nélküli, népies motívummal ellátott tartókat terveztek, amelyeken ugyanazon jegyek sűrűn, egymás mellett ismétlődnek.*

Ez is megvan... Sőhajt egy igazán fiatal ember, és további telefonfelvételeket készít a hőszín pillérekről, mások komoly gépekkel digitalizálják a kortárs múltat, hogy majd a jövődöbeliek rácsodálkozzanak: micsoda ódivatú nénik és bácsik bolyongtak szabad idejükben a huzatos lépcsőházak rejtelmek között.

– *Az art deco nem terjedt el túlságosan nálunk, köszönhetően annak, hogy francia irányzat volt, s Trianon jelenlévő tragédiája miatt az emberek nem lelkesedtek érte...*

Szóltanul vonul tovább a csoport, mint mindig, amikor a történelem lehelete átsuhan a jelenen. Néhányan közben elkallódnak, körülnéznek az emeleten, az udvaron, a bicikli- és az egykori szentároló helyiségben, a lengőajtó mögött, s persze itt is sláger a lift, és annak kovácsoltvas cirkalmi. *A szemetet kérjük a kukába beletenni...* Uram, legyen szíves a motorjával elállni az ablak alól... *Esz-tikém, este hozza fel a kulcsot...* Ismerős életmondatok a társasházi létből, s a túrázóknak megnyugszanak, hogy velük sem történik különösebb, mint más együtt-lakókkal. A kirándulás utolsó helyszíné

a Katona József utca 26, a híres Palatinus-házak egyike.

– *Kosztolányi is bérelt lakást a túloldali-ban, de annyira megviselték az észak-nyugat felől betörő szélviharok és a tavaszi-ősi huzatos Duna-part, hogy végül elköltözött. Nem úgy Jászai Mari, akinek ablakai a mai Jászai Mari térre néztek. Imádkozta a Palatinus-házat, s vagyonát az építető Schiffer Miksára hagyta. A ház földszinti bejárata még az eredeti vastag üvegablakokat őrzi,*

egy pisztolygolyó lött nyomával, amely tisztázatlan körülmények között került oda.

Bejárva a kapualjat megoszlanak a vélemények: – *Tényleg nem olyan jó...* Szűk és sötét az udvar... *Bezzeg az utcára néző szobák...* Végül kiegyeznek abban, hogy azért nem olyan rossz. Végezetül sietősen búcsúzkodnak, mert ellenállhatatlan vágyakozást éreznek, hogy egy kedves, ismerős asztalnál elköltsék a forró, vasárnapi húslevest. ●